

Петро БІЛЯКОВСЬКИЙ

**«ЯКЩО ВИ ЖЕНИТЕСЬ,
А ДОЩІ ДУЖЕ ЙДУТЬ...»:
СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ХОРОШОЇ ПОГОДИ
В МЕТЕОРОЛОГІЧНІЙ МАГІЇ
УКРАЇНЦІВ КАРПАТ**

Досліджуються обряди, які виконували задля припинення тривалої негоди. На основі аналізу матеріалів польових етнографічних експедицій автор виділяє основні тематичні комплекси ритуалів та з'ясовує повір'я, які лягли в їх основу.

Ключові слова: весілля, погода, запрошення, кіт, пес.

© П. БІЛЯКОВСЬКИЙ, 2014

ISSN 1028-5091. Серія історична. № 1 (115), 2014

Серед обрядів метеорологічної магії окрему групу складають ритуали, спрямовані на забезпечення хорошої сонячної погоди. Порівняно з обрядодіями, які проводились для захисту від грому, граду чи задля викликання дощу, вони є менш поширеними. Вірогідно, через це вони є мало описаними в етнографічній літературі. Під час проведення польових досліджень на території Українських Карпат та Прикарпаття нам вдалось виявити відомості про декілька обрядодій такого типу. Здебільшого вони локалізуються на теренах центральної та південно-східної Гуцульщини¹.

Метою нашої статті є описати основні комплекси способів забезпечення сприятливої погоди; визначити вірування, які були основою для їх виникнення.

Джерельною базою є польові матеріали, зафіксовані нами особисто, а також В. Немецом та Г. Дронів на теренах Гуцульщини² та Покуття. Польовий матеріал було зібрано протягом 2012—2013 рр., він відображає спогади та свідчення респондентів 1930—1990 рр. народження³. Задля розширення фактографічної бази залучаємо відомості, почерпнуті з публікацій Олександра Васяновича [7], Громовиці Бердник [6], а також згадки, які містяться у мережі інтернет, зокрема свідчення з села Слобода (Нвс. Чр⁴) на Буковині [17].

¹ Під час проведення дослідження було обстежено окремі населені пункти у Верховинському, Косівському, Богородчанському р-нах Івано-Франківської обл.; Путильському та Вижицькому р-нах Чернівецької обл.; Великоберезнянському та Перечинському р-нах Закарпатської обл.

² Свідчення, яким на час подачі статті до друку не присвоєно архівних шифрів, подаємо із зазначенням імені дослідника, який здійснив запис, вказуємо місце, час та дані респондента.

³ Більшість зразків було зафіксовано учасниками українсько-польської експедиції в рамках реалізації проекту Інституту народознавства та Наукового кола Ягелонського університету (м. Краків) «Повернення на полонину. Літературне бачення Гуцульщини в творчості Станіслава Вінченза», проведеному у травні 2013 року в Путильському районі Чернівецької області.

⁴ Тут і далі для позначення адміністративних одиниць рівня області та району будемо використовувати наступні скорочення: Івано-Франківська область — Ів., Верховинський район — Вер., Косівський район — Кос.; Коломийський район — Кол.; Львівська область — Ль., Буський район — Бус.; Чернівецька область — Чр., Вижицький район — Виж., Путильський район — Пут.; Новоселицький район — Нвс. Назву населеного пункту подаємо повністю. Наприклад, с. Верхній Ясенів Верховинського р-ну Івано-Франківської обл. — Верхній Ясенів Вер. Ів.

Найвний фактичний матеріал дає змогу чітко розділити ритуали забезпечення хорошої погоди на два основних комплекси. Їх виділяємо шляхом визначення основної мети обряду. Це:

- забезпечення хорошої погоди на невизначений період (ритуали, спрямовані на припинення негоди взагалі);
- забезпечення хорошої погоди на певний період, як правило, під час святкування весілля.

Свідчення першої групи є доволі рідкісними. У нашому розпорядженні є лише одна згадка з села Верхній Ясенів (Вер. Ів). Згідно із нею під час тривалих дощів необхідно було витягнути «каглянку»⁵, викинути її надвір та спалити: «Якщо слота якась є, то вже тото берут та й кидают надвір, та й палят, аби то остановилось»⁶. Зазначимо, «каглянку» переважно використовують у обрядах, спрямованих на викликання дощу, і ареал поширення цієї дії розповсюджується на терени Бойківщини, Гуцульщини та Поділля [12, с. 37; 4, арк. 13, 19, 21—22, 24, 32—33, 35, 37, 39, 41, 48, 51; 5, арк. 2, 3, 6, 9, 12, 15, 17, 19, 22, 24, 26—27, 32, 35, 41, 44—45, 50—51, 55, 62]. Під час ритуалу виконувались дії, які могли символізувати або своєрідне протиставлення стихій, або ритуальне втоплення. На це вказують елементи, що супроводжували ритуал: утоплення, биття, оплакування тощо. В нашому випадку сприймання каглянки як предмета, пов'язаного з джерелом тепла (піччю), та підсилення ефекту спаленням можна трактувати як протиставлення стихій: вогонь (піч-каглянка + спалення) — вода (дрібний, затяжний дощ «слота»). Однак зауважимо, що таке використання затикача може бути похідним від поширеної практики викидати на вулицю різноманітні пічні предмети під час грози: хлібні лопати, кочерги, віник, яким вимітали піч, тощо. В окремих селах для цього використовували саме каглянку або ж засіб, який її замінив — шубер.

Семантично спорідненим з цим ритуалом є спосіб, який використовував Михайло Нечай, чоловік,

котрий вважав себе останнім карпатським мольфаром. Згідно зі свідченням Гроловиці Бердник, він набирив у миску першого березневого дощу, закорковував цю воду («мартову воду») у пляшку і, коли було необхідно викликати сонячну погоду, розкладав у печі вогонь. Після того, як дрова прогоріли, мольфар розсовував жар на два боки і бризжав піч водою, поміж двох вогнів [6, с. 130]. Як бачимо, в даному випадку також простежується прагнення вплинути на одну стихію, протиставляючи її іншій.

Численну та різноманітну групу складають ритуали, спрямовані на забезпечення хорошої погоди у день весілля. За своєю тематикою вони поділяються на дві групи. Це дії, які трактуємо як:

- ритуальне запрошення;
- залучення спеціальних предметів, дія над якими символізує протиставлення стихій.

Ритуальне запрошення гостей, які власною присутністю здатні вплинути на стан погоди. При цьому гості символічно асоційовані з домашніми тваринами, плодовими деревами або є покійними родичами молодих. Мотив запрошення реалізується через використання спеціальних знакових засобів (рушника) або підлягає реконструкції шляхом типологічних зіставлень одного різновиду цього ритуалу з іншим. Так, в окремих селах Путильщини й досі вважають, якщо перед весіллям падають дощі, то молоді повинні просити погоди у плодкових дерев. Це прохання відбувається або у прямій формі: «То ці молоді двоє ходили у наш сад, де дерева. До кожної яблуньки просили погоду. Така була гарна погода в ті дні» (Путила Пут. Чер.)⁷; або ж замінюється чіплянням рушника на дерево: «Погоди нема, дощ іде до весілля — чіпляйте рушник в дерево. Маєте почепити рушник в дерево» (Гробище Пут. Чер.)⁸; «Як от дощ іде, ну, за тиждень до весілля дощі, дощі — то уже для того, щоб дощ перестав, молода бере рушник і перев'язує молоде дерево» (Мариничі Пут. Чер.)⁹. Матеріали, опу-

⁵ «Каглянка»; «затикач»; «затичка» — ганчір'яна затичка, якою закривали отвір для виходу диму, «кагла»; «цівка» — отвір для виходу диму, закривався для збереження тепла в житловому приміщенні.

⁶ Зап. Біляковським П.В. 13.06.2012 р. в с. Верхній Ясенів Верховинського р-ну Івано-Франківської обл. від Вервяж Калини Миколаївни, 1932 р. н.

⁷ Зап. Немецом В.Р. 26.02.2013 р. в смт. Путила Путильського р-ну Чернівецької обл. від Хромеї Василюни Василівни, 1932 р. н.

⁸ Зап. Немецом В.Р. 28.02.2013 р. в с. Гробище Путильського р-ну Чернівецької обл. від Полека Юрія Юрійовича, 1968 р. н.

⁹ Зап. Немецом В.Р. 27.05.2013 р. в с. Мариничі Путильського р-ну Чернівецької обл. Від Харюк Світлани Анатоліївни, 1965 р. н.

бліковані О. Васяновичем, засвідчують побутування подібного методу у селі Зелене (Вер. Ів.), де у випадку дощової погоди молодята повинні були почепити рушника на куцх каліни [7, с. 98].

Подібні ритуали відомі також на Буковині, Полкутті та історико-етнографічній Волині. Так, в селі Ліски (Кол. Ів.) задля того, щоб під час шлюбу не падав дощ, в день весілля вішали на дерево рушник, яким витиралася молода, при цьому спеціальних вимог до виконавця ритуалу не висувалося¹⁰. У селі Андріївка (Бус. Льв.) для того, щоб припинити дощ, молода вранці виносила рушник, яким накривали великодній кошик, та вішала його на мотузці для висушування білизни¹¹. Натомість у селі Слобода (Нвс. Чр.) з цією ж метою мати молоді (молодого) вивішувала кошик, у якому несли святити паску. Це слід було робити до сходу сонця, в день весілля [17].

Однак зауважимо, що в Карпатах у випадку використання рушника спеціальних рекомендацій, таких, як прилученість до обрядової страви чи посвята, не фіксуємо.

Одинична згадка з села Бісків (Пут. Чер) виступає зразком прямого запрошення на весілля покійних родичів. Згідно з нею, наречені перед весіллям повинні йти на цвинтар: «*Ідуть із рушником і з флешкою, та й там або як бабка, або як дідо вмер, або тато — то йдуть на цвинтар та й просять, аби будьте ласкаві, приходіть на весілля. Дожддю не буде ціле весілля, всьо файно буде. Але мусить з тої хати хтось умерти. З тої хати, шо весіле. Шо то не можна вмерлого кликати [...]. Було колись таке. Пішли колись на весілля. Та й просили. А Василя вже не було. Та й виділа хтось. Їх Василь прийшов (Василь — вуйко), прийшов з колачами та й дав молодим поза стіл. А ніхто з людей не видів. Одна людина лиш виділа. І відтак Павлюк умер — тато молоді*»¹².

Найпоширенішою групою обрядів є забезпечення хорошої погоди шляхом запрошення на весілля до-

машніх тварин. Як правило, це мали бути коти, хоча в деяких прикладах, які маємо в своєму розпорядженні, фігурують собаки¹³. Виявлені повір'я розділяються на два комплекси. Це безпосереднє запрошення тварини на весілля, та вірогідно похідна від нього, рекомендація хорошого ставлення до домашніх тварин. Так за свідченням респондентки з села Верхній Ясенів (Вер. Ів.), перш ніж йти запрошувати гостей, молода повинна була запросити до себе на весілля свого кота: «*Єк хокет погоди на весіле, то молода ци молодий має йти просити кота, але найпершого. Єк шо нима домашнього кота, то шукає, у кого є файний кіт, бере єго за лапу, тай каже: «Просили мама й тато і я вас файно прошу, абесте були ласкаві прійти до мене на вісіле». Вона вже каже коли, тай на ике число. Витак кота треба поглядити по голові три рази*»¹⁴.

Натомість рекомендоване хороше ставлення реалізується через годування їх перед днем шлюбу: «*Шоб була погода, то закликають котів, дають їм їсти перед весіллям, годують їх, шоб погода, шоб дощу не було*» (Мариничі Пут. Чр.)¹⁵; «*[шоб була добра погода на весілля] треба любити котів, псів [...] годувати, аби голодні не були*» (Мигово Виж. Чр.)¹⁶. Спорідненою з цією групою уявлень є віра в те, що в людини, яка не любить котів та собак, буде погана погода на похороні: «*Казали шо єк наприклад вмер людина, а вона дуже не любила котів і псів в своєму житті, і тогди дуже погана погода. Знаете, шо, наприклад, я не дуже, не люблю кота, пса, б'ю. То тоді, як вмру, то буде погана погода*» (Лопушна Виж. Чр.)¹⁷.

¹³ Відзначимо, що згадки про залучення до цих ритуалів собаки мають принагідний характер. Інформатори найчастіше вказують на них, перелічуючи, на кшталт: «котів-псів»; «котів і псів». Деякі згадки напряду вказують лише на кота, а при уточненні, чи могли залучати собаку, відповідь негативна.

¹⁴ Зап. Дронів Г.М. 11.08.2013 р. в с. Верхній Ясенів Верховинського р-ну Івано-Франківської обл. від Бошук Марії Миколаївни, 1964 р. н.

¹⁵ Зап. Немецом В.Р. 27.05.2013 р. в с. Мариничі Путильського р-ну Чернівецької обл. від Харюк Світлани Анатоліївни, 1965 р.

¹⁶ Зап. Біляковським П.В. 23.01.2013 р. в с. Мигово Вижицького р-ну Чернівецької обл. від Марчук Олени Михайлівни, 1952 р. н., Гладчук Марії Миколаївни, 1933 р. н.

¹⁷ Зап. Біляковським П.В. 23.01.2013 р. в с. Лопушна Вижицького р-ну Чернівецької обл. від Гузак Василини Георгіївни, 1936 р. н.

¹⁰ Зап. Біляковським П.В. 7.11.2013 р. в с. Ліски Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. від Гультайчук Роксолани, 1991 р. н.

¹¹ Зап. Біляковським П.В. 11.11.2013 р. в м. Львів від Гілевича Ігора Ярославовича, 1986 р. н.

¹² Зап. Немецом В.Р. 27.02.2013 р. в с. Бісків Путильського р-ну Чернівецької обл. від Угрин Ганни Павлівни, 1933 р. н.

Цінними є народні мотивування цих дій. Так, намагаючись пояснити, чому потрібно провести обряд запрошення котів чи собак, селяни вказують на виняткове становище домашніх тварин. Вони, згідно з цими тлумаченнями, виступають своєрідними посередниками між людиною та вищими силами: «*Шоб просили Бога за ню, щоб була погода*» (Мигово Виж. Чр.)¹⁸; «*Так казали, ми ж живемо на пайці kota і пса, жиємо на їхній пайці. Бо Бог так дав, шо всім розділив пайку, так як землю це всьо, а їм дав лиш трошечки, а це все вони нам віддають. Шо ми жиємо на їхній пайці*» (Виженка Виж. Чр.)¹⁹.

Слід зазначити, що такі уявлення суголосні з іншими легендами про цих тварин. Зокрема, з поширеними апокрифічними оповідями про колосок. Згідно з ними, саме завдяки коту та собаці люди мають змогу вирощувати пшеницю, оскільки тварини вимолили собі пайку у Бога [14, с. 441—497; 13, с. 55].

Вірування в те, що за допомогою домашніх тварин можна вплинути на погоду, зустрічається не лише у Карпатах. Наявний фактичний матеріал свідчить про їх побутування на теренах історико-етнографічної Волині (зокрема у Радехівському та Сокальському р-нах Львівської обл.) та Зх. Поділлі²⁰. Прикметно, що відомості з цих теренів вказують на виняткову роль kota в ритуалі. Так, на Радехівщині молода в передвесільний тиждень повинна була кланятись всім котам, яких зустрічала на вулиці [18]²¹. Тоді як у селі Хоробрів на Сокальщині наречена перед тим, як запрошувати на весілля гостей (людей), підходила з друзками до власного kota і першим запрошувала його²².

¹⁸ Зап. Біляковським П.В. 23.01.2013 р. в с. Мигово Вижницького р-ну Чернівецької обл. від Марчук Олени Михайлівни, 1952 р. н., Гладчук Марії Миколаївни, 1933 р. н.

¹⁹ Зап. Біляковським П.В. 21.01.2013 р. в с. Виженка Вижницького р-ну Чернівецької обл. від Тимчук Тетяни Захарівни, 1938 р. н., Яремчук Євдокії Аркадіївни, 1952 р. н.

²⁰ Зап. Немецом В.Р. 1.09.2013 р. в м. Львів, від Гуцуляк Наталії, 1989 р. н., уродженки та мешканки смт. Мельниця Подільська Борщівського р-ну Тернопільської обл.

²¹ Подібний матеріал було опубліковано Оксаною Негодою в «Українській Правді». Журналіст рекомендує запрошувати всіх котів, які трапляться назустріч [15].

²² Зап. Біляковським П.В. 12.11.2013 р. в с. Хоробрів Сокальського р-ну Львівської обл. від Сидорової Марії Петрівни, 1943 р. н.

Попри неоднорідну рольову спрямованість ритуальних запитань вважаємо, що всі наведені приклади можна витлумачити через бажання вплинути на погоду за посередництвом покійних родичів. На це чітко вказує зразок, де дія відбувалась на цвинтарі. Доповнюють цю гіпотезу ритуали, які проводили молоді з плодовими деревами: чіпляння рушника та прохання погоди. На те, що ця дія є своєрідним рудиментом запрошення на весілля, вказує атрибутивна функція обрядового полотна. Ним, як відомо, пов'язували важливих гостей: бояр, старостів чи батьків молодих, він також був обов'язковим атрибутом під час сватання.

Про зв'язок дерев з місцем поховання, а отже з покійним родичем, свідчить звичай висаджувати дерева на цвинтарях, який і досі поширений в деяких місцевостях Українських Карпат. Згідно із ним, через певний час після похорону на могили висаджували дерево або кущ [15, с. 194]. Авторитетний дослідник будівельної обрядовості українців Роман Сілецький пояснює цей звичай через призму вірувань про «підземелля як «тамтой світ» у давніх віруваннях слов'ян і дерево (кущ) як меморіальний знак» [15, с. 194]. Тому можемо провести чітку паралель між обрядовим запрошенням покійного родича на цвинтарі й чіплянням рушника на плоді дерева чи кущі перед весіллям. Ці обряди, на нашу думку, є цілком тотожними і виступають свідченням віри у могутність покійних предків, які наділені силами впливати на погоду.

Зв'язок із вшануванням покійних предків присутній у ритуальному запрошенні домашніх тварин, зокрема котів. При цьому він проявляється в уявленні про kota як уособлення домашнього духа («домовика»). Останній, в свою чергу, на думку дослідників, генеалогічно пов'язаний з покійними предками [9, с. 458]. Згадки про kota-домовика є поширеними у різних регіонах України, зокрема у Карпатах²³.

Забезпечення хорошої погоди шляхом залучення спеціальних предметів, які належать чистому, з ритуальної точки зору, суб'єкту. Ці предмети

²³ Львівський етнолог Володимир Галайчук виділяє десять ознак, які пов'язують kota та домашнього духа, серед них відзначимо те, що: і домовик, і кіт співвідносні з локусом дому, зокрема з піччю; і кіт, і домовик володіють здатністю передбачати майбутнє; за народними повір'ями, душа людини нерідко втілюється у kota [9, с. 460].

або надаються йому з метою добитися його сприяння, або ж викрадаються у нього. В будь-якому випадку дія з предметом стає основою ритуалу.

Такі обрядодії є однорідними щодо складу учасників та спеціальних предметів, які використовуються. Згадки про них зафіксовані у чотирьох населених пунктах Гуцульщини²⁴. Згідно із ними перед весіллям наречена повинна була піти до вдови та вкрати в неї або принести їй кілька полін: «Якщо ви женитесь, а дощі дуже йдуть. То треба йти до вдовиці красти троє полін і прийти, і дома накласти ватру. Це навіть моя дівчина робила. Такі зливи тоді йшли дуже, тому три роки було, і зими, і мороз, студено такої. Вона кликала на весілля... там у вдовиці вкрала троє... даже одно лиш поліно вона вкрала. Аби навіть молодий не видів. І прийшла до хати, поклала ватру і це цілий тиждень йшли, палатку клали, там морози, сніги великі падали. А п'ятниця, субота так стало файно, що тепліше як сьогодні» (Лопушна Виж. Чр.)²⁵; «Казали, що вдовиці дров нести, аби файна молода мала, аби принести удовиці дров з толоки, аби файна погода була. Ци від хати, ци з толоки дров принести такій бідній вдовиці, та й просити Бога, шоби файна погода була» (Конятин Пут. Чр.)²⁶.

Подібний опис знаходимо на інтернетсторінці села Слобода Новоселицького району Чернівецької області. Якщо молоді хотіли, щоб була хороша погода на весілля, то в суботу увечері (в переддень весілля) молода або молодий брали в'язанку дров, калач, горілку і несли це до самотньої жінки-вдовиці. Принесені речі залишали їй на порозі так, щоб вона не бачила, хто це зробив [17].

У зразках цієї підгрупи виокремлюємо два основні мотиви. Це самотня вдова, як обов'язкова учасниця ритуалу. При чому вона є такою навіть без власного відома, адже використовуються речі, які

належали їй і були у неї викрадені. Іншим мотивом є спалення викрадених чи принесених предметів, що символізує вплив на одну стихію шляхом протиставлення її іншій.

Вірогідно, бажаність вдовиць пов'язана з їх роллю в оказіональних обрядах викликання дощу, де вони часто є основними виконавцями дій, щоб забезпечити бажану погоду. Етнологи пояснюють таке явище декількома факторами, а саме: ритуальною чистотою вдовиці та уявленнями про неї як нещасливу людину, котра здатна вимолити у вищих сил необхідну погоду [11, с. 297]. Тобто вдова, як у випадку з домашніми тваринами, асоціюється зі своєрідним посередником. Це підтверджує і мотивація нести дрова вдові, зафіксована у селі Конятин (Пут. Чр.) — щоб вона молилась за погоду²⁷. Тому ритуальне спалення, підсилене прямою чи опосередкованою участю вдови, мало б забезпечити бажаний результат.

Способи впливу на погоду в день шлюбу шляхом здійснення пов'язаної з вогнем обрядодії відомі іншим слов'янським народам. Так, серби вірили, якщо в переддень весілля було похмуро, то наречена повинна голою переступити через вогонь, і вранці вже буде ясно та сонячно [10, с. 591].

Цікавий обряд забезпечення хорошої погоди знаходимо на інтернетпорталі *traditions.org.ua*. Згідно з описом, вміщеним на ресурсі, для того, щоб в день весілля було сонячно, рекомендується в ніч перед весіллям поставити своє весільне взуття носками надвір. Як і в більшості народних ритуалів цього типу, робити це повинна наречена [18]. На жаль, відомості з порталу не дають змоги визначити джерело походження, а відтак і ареал побутування такої дії. Але при зіставленні наявних згадок не лише з України, а й з інших слов'янських країн, простежуємо типологічну, а, можливо, й генетичну схожість зі способом викликання дощів, зафіксованим у болгар. У південно-східній Болгарії у випадку посухи весільну процесію зупиняли біля річки і поїли наречену водою з її правої туплі [10, с. 100].

Здебільшого ритуали викликання дощу спрямовані на виконання спокутної дії (якщо порушується табу або виконується дія, яку вважають причиною

²⁴ Відповідні згадки були виявлені у: Лопушна (Виж. Чр.), Яблунів (Кос. Ів) — в обох селах вірять, що дрова слід вкрати); Виженка (Виж. Чр.), Конятин (Пут. Чр) — в цих селах дрова приносили вдовиці.

²⁵ Зап. Біляковським П.В. 23.01.2013 р. в с. Лопушна Вижницького р-ну Чернівецької обл. від Гузак Василини Георгіївни, 1936 р. н.

²⁶ Зап. Біляковським П.В. 25.05.2013 р. в с. Товарниця Путильського р-ну Чернівецької обл. від Гожди Анастасії Василівни, 1935 р. н. (народилась і родом з с. Конятин Путильського р-ну Чернівецької обл.).

²⁷ Зап. Біляковським П.В. 25.05.2013 р. в с. Товарниця Путильського р-ну Чернівецької обл. від Гожди Анастасії Василівни, 1935 р. н. (народилась і родом з с. Конятин Путильського р-ну Чернівецької обл.).

посухи); на жертвоприношення стихії; або ж на імітацію бажаних опадів (наприклад обливання водою). При цьому, під час виконання спокутної дії часто обливали предмет, який вважався причетним до посухи, та особу, яка асоціювалась з її винуватцем (наприклад, обливання ткацького верстата на Бойківщині та Лемківщині; заливання води у ямки від поставленого не в той час паркану на Поліссі та Волині тощо) [1, арк. 18; 3, арк. 42; 8, с. 214].

Зважаючи на цю своєрідну закономірність, припускаємо, що перед нами дві складові одного вірування. Так, виконавець (наречена) та дія (повернення черевичка носком в небо) викликають сонячну погоду. Внаслідок цього спокутною дією виступає пиття води винуватицею (можливий замітник — обливання), використання для цього туфлі — замочення предмета, який пов'язаний з відсутністю дощів.

Хоча цей приклад не стосується досліджуваної території, проте завдяки своїй простоті і відсутності яскраво вираженої «забобонності» він є популярним в середовищі майбутніх молодят. Так, в серпні 2013 року нам пощастило побувати на весіллі у місті Червонограді. Безпосередньо перед днем шлюбу дощило, і наречена вирішила застосувати цей метод. Можливо, завдяки цьому на наступний день було сонячно.

Проведення обрядодій, відомості про які було почерпнуто з мережі інтернет, дозволяють простежити процес своєрідної популяризації окремих ритуалів. Хоча вони проводяться найчастіше з жартівливою метою, проте зберігають первісну мотивацію. Це, зокрема, проявляється у запрошеннях домашніх тварин на весілля та в описаному вище ритуалі.

Таким чином, можемо зробити наступні висновки:

Ритуали, спрямовані на забезпечення хорошої погоди, мали в своїй основі два головні мотиви: **вплив на одну стихію за допомогою використання опозиційної до неї** (вода — вогонь). Це виражається у спаленні «каглянки» під дощем, бризканні водою всередину розпаленої печі, даруванні чи крадіжці полін з метою їх подальшого спалення; та **запрошення покійних родичів**, що пов'язано з уваленнями про те, що вони здатні впливати на погоду. Цей мотив, на нашу думку, присутній в обрядах прохання погоди в плодкових дерев, чіплянні на дерево рушника, запрошенні домашніх тварин та власне запрошенні предків на цвинтарі.

За термінами забезпечення ці ритуали розділяються на: ті, **які спрямовані на припинення дощової погоди взагалі** (спалення «каглянки» та бризкання «мартовою» водою у піч); ті, **які проводили з метою припинити дощ на час святкування весілля**. Ритуали другої групи є краще збереженими, більш поширеними та різноманітними. Окремі обрядодії зустрічаються не лише у Карпатах, а й на інших теренах України. За свідченнями практично усіх респондентів, цей спосіб є дієвим, і вони або їх родичі були безпосередніми виконавцями обряду ще два чи три року тому.

Зважаючи на науково-технічний прогрес і популяризацію окремих народних вірувань та обрядів у мережі інтернет, стає актуальним дослідження застосування таких обрядодій на практиці, оскільки це сприяє їх поширенню, хоча й проводяться вони радше з жартівливою метою.

1. Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 607 (Горошко Л.М. Календарні і родинні звичаї та обряди в селах Надвірнянського і Долинського р-нів Івано-Франківської обл., Вижницького і Кіцманського р-нів Чернівецької обл., Бродівського р-ну Львівської обл., Турійського та Іваничівського р-нів Волинської обл. Польові матеріали 2008—2011 рр.).
2. Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 659. — Арк. 1—186 (Дронів Г.М. Звичаї та обряди у селах Косівського р-ну Івано-Франківської області. Польові матеріали, 2012 р.).
3. Архів ЛНУ імені Ів. Франка. — Ф. 119. — Оп. 17. — Спр. 148 Е. — 46 арк. (Польові етнографічні матеріали до теми: «Народна метеорологія», зафіксовані студентом четвертого курсу Біляковським Петром Володимировичем 6—21 липня 2006 р. у Кременецькому районі Тернопільської області).
4. Архів ЛНУ імені Ів. Франка. — Ф. 119. — Оп. 17. — Спр. 246 Е. — 51 арк. (Польові етнографічні матеріали до теми «Народні вірування, пов'язані з погодою», зафіксовані студентом п'ятого курсу Біляковським Петром Володимировичем 10—18 липня 2008 р. у Богородчанському районі Івано-Франківської області).
5. Архів ЛНУ ім. Ів. Франка. — Ф. 119. — Оп. 17. — Спр. 251 Е. — 63 арк. (Польові етнографічні матеріали до теми «Народна метеорологія», зафіксовані студенткою третього курсу Кучер Олесею Василівною 10—24 липня 2008 р. у Богородчанському районі Івано-Франківської обл.).
6. Бердник Г. Знаки карпатської магії (Таємниця старого мольфара) / Громолиця Бердник. — К.: Зелений пес, 2006. — 368 с.

7. *Васянович О.* Сучасні метеорологічні вірування гуцулів Верховинщини / Олександр Васянович // Локальна та регіональна специфіка традиційної культури : матеріали міжнародної наукової конференції «Одеські етнографічні читання». — Одеса, 2013. — С. 92—101.
8. *Васянович О.* Метеорологічні знання та вірування українців-поліщуків, пов'язані з днем Благовіщення / Олександр Васянович // Західне Полісся: Історія та культура. — Рівне : Видавець Зень О.М., 2006. — Кн. 2. — С. 211—216.
9. *Галайчук В.* Уявлення про домашніх духів у селі Пороги Богородчанського району Івано-Франківської області (за польовими матеріалами) / Володимир Галайчук // Вісник Львівського університету. Серія історична. — Львів : ЛНУ ім. Ів. Франка, 2005. — Вип. 39—40. — С. 456—486.
10. *Гура А.В.* Брак и свадьба в славянской народной культуре: Семантика и символика / А.В. Гура. — М. : Индрик, 2012. — 936 с.
11. *Гура А.В.* Вдовство / А.В. Гура, Г.И. Кабакова // Славянские древности: Этнолингвистический словарь : в 5 т. / под общей ред. Н.И. Толстого. — М. : Международные отношения, 1995. — Т. 1: А-Г. — С. 293—297.
12. *Колотило Т.* Про засуху в етнобаченні подолян / Танасій Колотило // Берегиня : Всеукраїнський народознавчий кварталник. — 2006. — № 3. — С. 31—48.
13. *Легенди та перекази Міжгірщини* / упоряд., підгот. текстів, вступ, ст., примітки та слов. І.В. Хланті. — Ужгород : Патент, 2010. — 336 с.
14. «Народная библия»: Восточнославянские этиологические легенды / сост. и коммент. О. Беловой ; отв. ред. В.Я. Петрухин. — М. : Индрик, 2004. — С. 441—497.
15. *Сілецький Р.* Звичай «закупляння місця» у традиційній будівельній обрядовості українців / Роман Сілецький // Етнічна культура українців. — Львів, 2006. — С. 186—197.
16. *Негода О.* Весільні прикмети і забобони / Оксана Негода // Українська правда. — [Електронний ресурс]. Режим доступу до журн.: <http://life.pravda.com.ua/travel/2009/08/10/24484/> 16
17. *Слобідське весілля* // Інтернет сторінка села Слобода. — [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://novoselitsa.cv.ua/sloboda/vesilya.htm>
18. *Сучасні весільні звичаї* // Українські традиції. — [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://traditions.org.ua/zvychai-ta-obriady/vesilni-obriady/68-vesillia-stsenarii-vesillia>

Petro Bilakovsky

«IF YOU'RE GOING TO MARRY WHILE IT RAINS HARD...»: THE MEANS OF PROVIDING GOOD WEATHER IN CARPATHIAN UKRAINIANS' METEOROLOGIC MAGIC

The paper deals with a problem of ritual acts performed with the aim to put an end to protracted bad weather. Owing to analytic studies in field ethnographic data gathered during expeditions the author has determined some general thematic complexes of rites as well as beliefs lain in the essence of ones.

Keywords: wedding, weather, invitation, cat, dog.

Петро Биляковский

«ЕСЛИ ВЫ ЖЕНИТЕСЬ, А ДОЖДИ ОЧЕНЬ ИДУТ...»: СПОСОБЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ХОРОШЕЙ ПОГОДЫ В МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКОЙ МАГИИ УКРАИНЦЕВ КАРПАТ

Исследованы обряды, которые выполняли для прекращения длительной непогоды. Анализируя материалы полевых этнографических экспедиций автор выделяет основные тематические комплексы ритуалов и выясняет поверья, которые легли в их основу.

Ключевые слова: свадьба, погода, приглашение, кот, собака.